

På jakt efter de nya arbetstillfällena: tillväxtföretagens roll¹

Denna studie undersöker de kraftigast växande företagens roll för skapandet av ny sysselsättning under perioden 1987–96. Databasen är unik såtillvida att den omfattar både företags- och koncernnivå, och att organisk tillväxt särskiljs från uppköp. Resultaten ger inte något stöd för tesen att en liten elit av tillväxtföretag skulle stå för en dominerande del av det totala sysselsättningskapandet. Snarare stärks uppfattningen att det är genom etablering och måttlig tillväxt av stora mängder små och unga företag som merparten av genuint ny sysselsättning skapas. Vi menar att detta inte skall tolkas som att tillväxtföretagen är oviktiga, utan att de är för få.

1. Inledning

Ett stort antal studier från ett flertal länder har visat att små och medelstora företag under de senaste decennierna haft en stor och växande betydelse för skapandet av nya arbetstillfällen (se t ex Birch [1979], Davidsson, Lindmark & Olofsson [1994, 1996], Fumagalli & Mussati [1993] Kirchhoff & Phillips [1988], Picot & Dupuy [1998], Spilling [1995], Storey [1994]). Det är därför idag få som skulle förneka den empiriska riktigheten i påståendet att majoriteten av nya jobb uppstår i små företag.

Professor PER DAVIDSSON är verksam vid Internationella Handelshögskolan i Jönköping (IHH). Ekon dr FRÉDÉRIC DELMAR är verksam vid Entrepreneurship and Small Business Research Institute (ESBRI), Stockholm. Båda har i ett flertal studier och ur olika teoretiska perspektiv studerat småföretagandets drivkrafter och betydelse i ekonomin.

Däremot föreligger det två starkt skilda bilder av hur småföretagens sysselsättningsbidrag fördelar sig inom företagsbeståndet. Vissa studier från USA (Birch & Medoff [1994]) och England (Storey [1994]) pekar på att ett fåtal snabbväxande företag står för hela effekten medan svenska data snarare pekar på att det är många små förändringar som summerar upp till stora effekter på populationsnivå. Dessa resultat föranleder olika tolkningar om vad som är den grundläggande orsaken till Sveriges företagsstruktur och dess (o)förmåga att skapa ny sysselsättning.

En möjlig orsak vore att alltför få företag startas (Delmar & Davidsson [1999]) och att det begränsade inflödet av nya företag, snarare än deras senare utveckling, leder till att för få arbeten skapas. En annan möjlig orsak vore att det råder brist på tillväxtföretag i den svenska ekono-

¹ Denna studie har finansierats med bidrag från Rådet för Arbetslivsforskning (RALF) samt Knut & Alice Wallenbergs Stiftelse, till vilka vi härmed vill framföra vårt tack.

min. Det vill säga att tillräckligt många företag skapas men att de sedan inte utvecklas på ett gynnsamt sätt. Detta resonemang stämmer överens med den utbredda uppfattningen om "det svenska snapsglaset", d v s att vår företagsstruktur tyder på att alltför få småföretag växer upp och blir medelstora företag (Meyerson [1995], Henrekson & Johansson [1997]). Att detta skulle vara ett specifikt svenskt problem verkar dock inte stämma. Henreksons & Johanssons [1999] resultat tyder snarare på att snapsglasmetaforen endast är delvis riktig, och andra undersökningar hävdar att den svenska företagsstrukturen inte avviker nämnvärt från EUs genomsnitt (NUTEK [1994]). Blixt [1997] är ett försök att kartlägga tillväxtföretag, men helt klart saknas kunskap om tillväxtföretag i den svenska näringsstrukturen, och hur dessa företag bidrar till ny sysselsättning.

Detta leder oss fram till den första fråga vi avser att belysa i denna artikel, nämligen:

• *Hur mycket ny sysselsättning skapar de företag som växer mest i den svenska ekonomin?*

Svaret på denna fråga är också utgångspunkten för att diskutera huruvida det råder brist på tillväxtföretag.

Vanligtvis undersöks en fråga av ovanstående art genom att juridiska företagsenheters (bolags) storleksutveckling studeras över tiden. Eftersom ett företag kan ändra sin juridiska form och struktur över tiden riskerar en sådan analys att ge missvisande resultat. Detta problem blir desto allvarligare då det kan antas gälla mer för tillväxtföretag än för företag med mindre spektakulär utveckling.

Detta har vi hanterat på två sätt. Vi har inte accepterat organisationsnummer som kriterium för att följa företagen över tiden. När ett företag byter juridisk form ändras dess organisationsnummer i SCBs register. Detsamma sker också när företaget byter huvudsaklig verksamhet (SNI-

kod), verksamhetsort, eller huvudägare. För att kunna följa överlevande verksamheter över tiden har våra register istället tagit arbetsställen, vilkas identitet i registren är stabilare, som utgångspunkt. När väsentligen samma konstellation av arbetsställen uppträder under olika organisationsnummer olika år uppträder de i vårt dataset som ett och samma fortlevande företag.

Under ett tillväxtföretags utveckling kommer med stor sannolikhet så småningom en punkt där tillväxten inte längre sker (enbart) inom den ursprungliga juridiska enheten, utan (också) genom bildning av nya enheter. Företaget blir en koncern, och om endast det ursprungliga bolagets storleksutveckling följs döljs mycket av företagets (nu: koncernens) tillväxt. En ideal studie skulle alltså följa enheter först som företag och därefter i tillämpliga fall fortsätta att följa dem som koncerner. Vårt dataset ger vissa men inte helt tillfredsställande möjligheter att genomföra en sådan analys. Vi begränsar oss därför till ett enklare sätt att undersöka huruvida valet av analysenhet väsentligen påverkar slutsatsen om de kraftigast växande företagens sysselsättningsbidrag. Detta enklare sätt består i att genomföra en separat analys på koncernnivå. Vår andra forskningsfråga är således:

• *Hur mycket ny sysselsättning skapar de koncerner som växer mest i den svenska ekonomin?*

En annan distinktion som vanligen ej görs i denna typ av studie är huruvida tillväxten är organisk eller tillkommen genom uppköp. Ur ett sysselsättningsperspektiv är detta en högst väsentlig distinktion, och orsaken till att den vanligen förbises är troligen att data är så organiserade att de båda typerna av tillväxt inte kan särskiljas. Att existerande verksamhet och tillhörande sysselsättning flyttas från ett företag till ett annat kan vara förknippat med produktivitets- och konkurrensförändringar som är viktiga för ekonomins

utveckling. Tillväxten i det uppköpande företaget representerar dock ej ny sysselsättning. När ett företag växer organiskt torde däremot i normalfallet den ökade sysselsättningen vara att betrakta som ett genuint tillskott till ekonomin. Genom den ovan nämnda kopplingen till arbetsställenivån ger vårt dataset den unika möjligheten att skilja mellan organisk och uppköpt tillväxt. Detta genom att för varje årgång hålla reda på huruvida ett arbetsställe är a) gammalt för ekonomin och för företaget, b) gammalt för ekonomin men nytt för företaget, eller c) nytt för ekonomin och för företaget. Ingående sysselsättningsbestånd i enheter av typ b) hänför vi till tillväxt genom uppköp medan alla andra sysselsättningsförändringar ingår i vår beräkning av organisk tillväxt. Vår tredje fråga att belysa är således:

• *Hur stor andel av tillväxtföretagens och tillväxtkoncernernas tillväxt är organisk?*

Förutom dessa tre frågor kommer vi också att bryta ned analysen på olika kategorier av företag. Vår fjärde forskningsfråga är således:

• *Hur fördelar sig tillväxtföretagen/koncernerna och deras sysselsättningsbidrag på olika åldersklasser, storleksklasser och branscher?*

2. Datasetet

Våra ursprungsdata är hämtade från SCB. I nära samarbete med registerexperter² har tre olika register (Centrala Företags och Arbetsställeregistret [CFAR], Koncernregistret, och Registret över utlandsägda företag) och tio årsversioner av varje register samkörts för att skapa en databas med det specifika syftet att studera tillväxtföretag. Som ovan nämnts har registret skapats för att möjliggöra separata analyser på företags- och på koncernnivå. Märk att dessa analyser inte är additiva. I analysen på företagsnivå ingår såväl fristående företag såsom företag som ingår i

koncerner. Varje företag i koncernen ingår då (om det uppfyller övriga kriterier) som en separat enhet. I analysen på koncernnivå ingår koncernerna som helheter, medan fristående företag utan koncernstruktur utelämnas från analysen.

Data inbegriper samtliga kommersiellt aktiva företag eller koncerner i den privata sektorn i Sverige som i november 1996 hade minst tjugo anställda³. Det finns totalt 11 515 sådana företag (både fristående och koncerntillhöriga) och 4 377 kon-

² I synnerhet har Peter Thorén vid CFAR i Örebro gjort en stor insats för att möjliggöra de analyser som presenteras i denna artikel.

³ De svar man får på den typ av forskningsfrågor vi ställer är alltid delvis avhängiga de metodval som görs. Även om metodskillnader förhoppningsvis inte leder till diametralt motsatta slutsatser är det därför viktigt att förstå förutsättningarna för analysen. Vi avser studera tillväxtföretag. Detta kräver dels att vi studerar företag som faktiskt har vuxit, dels att vi (godtyckligt) avgränsar en tidsperiod (det senare eftersom tillväxtföretag inte är en stabil typ av företag; dess medlemmar byts ständigt ut). Våra data bör jämföras med en tvärsnitts enkätundersökning som 1996 väljer ut existerande företag med minst tjugo anställda och kartlägger deras utvecklingshistoria. Jämfört med en sådan studie har vårt dataset fördelarna att a) det utgör en totalundersökning av populationen, och b) storleksdata för respektive år insamlades vid rätt tidpunkt och inte retrospektivt. Vår studie är *ej* en panelstudie som följer alla företag från 1987 och framåt. Det är således möjligt att det under perioden 1987–96 funnits företag som uppvisat stark tillväxt men som 1996 lagts ned eller krympt till färre än 20 anställda. Likaledes är det troligt att vissa av de företag vi identifierar som tillväxtföretag ej skulle tillhört den kategorin om analysen istället avsett t ex perioden 1989–98. Varje analys av kategorin tillväxtföretag är således med nödvändighet tidsspecifik (jfr Blixt [1997]). Våra slutsatser grundar sig därför delvis på antagandet att de företag som lämnar gruppen tillväxtföretag ersätts av andra, liknande företag, så att gruppen tillväxtföretags karaktäristika har någon grad av stabilitet över tiden trots att dess medlemmar byts ut.

cerner⁴. Årliga data för varje företag och koncern har samlats in för perioden 1987–96. Aktiva under hela denna period var 8 173 företag⁵ och 1 758 koncerner, medan övriga skapades under perioden.

Det finns ett flertal olika sätt att definiera de mest tillväxande företagen i en population. Ett flertal av dessa olika sätt har för övrigt prövats på vårt dataset; en övning som visar att bara en mycket liten del av populationen ingår i tillväxteliten oavsett vilket kriterium som tillämpas (Delmar & Davidsson, [1998]). Vilka företag som betraktas som tillväxtföretag, och därmed resultatet, blir alltså i hög grad beroende av vilket tillväxtkriterium som tillämpas.

Ett huvudsakligt val är vilket storleksmått som skall användas. I denna studie har vi tillgång till storlek i *omsättning* och i *sysselsättning*. Av dessa väljer vi det senare. Detta av två skäl: a) vi har kompletta data om omsättning endast för ungefär hälften av företagen, och b) vårt syfte med denna artikel är att analysera tillväxtföretagens sysselsättningsbidrag, och det förefaller då naturligt att definiera tillväxtföretag i termer av sysselsättning.

Det andra huvudsakliga valet är huruvida tillväxten skall mätas i absoluta eller i relativa (procentuella) termer. Vi väljer här det förra, absolut tillväxt, vilket är det mindre vanliga.

Märk att detta är en definition som gynnar stora företag. En definition baserad på procentuell tillväxt skulle istället ha gynnat små företag, då det är lättare att uppnå en hög procentuell tillväxt från en liten bas. Vi gör detta val för att vi vill vara konservativa i förhållande till att a) författarna tidigare i olika sammanhang förfäktat småföretagens stora betydelse i ekonomin, och b) att vi påbörjade detta arbete med en misstro mot tesen att "en liten tillväxtelit skapar nästan all ny sysselsättning". Vi väljer därför en definition som inte överskattar småföretagens betydelse, och en som maximerar tillväxtföretagens uppskattade betydelse.

Vi definierar således i denna studie den fokuserade gruppen (omväxlande benämnd "tillväxteliten"; de "10% kraftigast växande företagen" eller "tillväxtföretagen") som *de tio procent av företagen i datasetet, som uppvisar den högsta genomsnittliga årliga ökningen av antalet sysselsatta i absoluta tal*. På motsvarande sätt räknas de tio procent av alla koncerner som uppvisar högst årlig sysselsättningsökning som "tillväxtkoncerner".

Tabell 1 sammanfattar information om de studerade grupperna företag och koncerner. Det bör noteras att eftersom en betydande andel av företagen och koncernerna bildades under analysperioden så har den redovisade sysselsättningsökningen två komponenter. Dels tillkommer nya enheters sysselsättning under det första år de ingår i datasetet, dels ingår tillväxt för redan etablerade företag och koncerner.

3. Resultat

Kolumnen längst till vänster i *Tabell 2* redovisar hur mycket sysselsättning de studerade företagen skapar genom *tillväxt*. Den sysselsättning som tillkommer när nya företag eller koncerner bildas redovisas således inte i denna tabell. Under hela perioden 1987-96 växte vår tio-procents tillväxtelit med totalt 185 264 sysselsatta. Märk att detta inkluderar såväl koncern-tillhöriga (t ex bolag inom Ericsson och Astra) som fristående tillväxtföretag.

⁴ Egentligen 11 748 företag och 4 758 koncerner. I analysen ingår dock ej de företag och koncerner som uppträder i registret för första gången under 1996.

⁵ Vi har i tidigare arbeten på denna databas angett siffran 8 562 aktiva företag under hela perioden. Den siffran är endast giltig om noll anställda accepteras som startstorlek. För att undvika fall av artificiellt kraftig tillväxt första året betraktar vi företag med noll anställda i stället som startade det första året det har anställda.

Tabell 1 Fördelning av antal företag och sysselsättning för tillväxtföretag och tillväxtkoncerner samt övriga företag och koncerner

	Företag 10% mest växande	Företag övriga	Företag totalt	Koncern 10% mest växande	Koncern övriga	Koncern totalt
Antal företag per grupp 1996	1 153	10 362	11 515	440	3 937	4 377
Antal företag per grupp 1987	437	7 736	8 173	139	1 619	1 760
Sysselsättningsbestånd 1996	400 917	835 033	1 235 950	336 164	657 282	993 446
Sysselsättningsbestånd 1987	173 145	927 080	1 100 225	116 545	784 950	901 368

Utan direkt jämförelse med andra länder eller tidsperioder är det inte alldeles okomplicerat att tolka detta resultat. Det finns dock fyra jämförelser som kan göras för att bedöma hur stor eller liten denna siffra är:

1. Jämförelse med det totala sysselsättningskapandet i ekonomin.
2. Jämförelse med sysselsättningsbidraget från "genuint nya företag" under deras första verksamhetsår.
3. Jämförelse med arbetslösheten/undersysselsättningen i den svenska ekonomin.
4. Jämförelse med påståendet att "en liten grupp tillväxtföretag står för nästan all sysselsättningsstillväxt" som emanerar ur internationella studier med annan metodik (Storey [1994]; Birch & Medoff [1994]).

Davidsson m fl [1996] visar att med en likartad definition av ny sysselsättning så skapas i privat sektor i Sverige *årligen* i storleksordningen 300 000 nya jobb. I jämförelse med detta måste 185 000 jobb över en tioårsperiod betraktas som ringa. Denna jämförelse visar också att utsagan i (4) inte är sann för svensk ekonomi under denna period. Enligt (SCB [1998]) skapade år 1996 genuint nya företag 59 210 nya sysselsättningsstillfällen varav 29 000 var heltid⁶. Denna siffra varierar mellan olika år men håller sig i denna storleksordning, som också den får 185 000 på tio år att framstå som en låg siffra. Undersysselsättningen i ekonomin vet vi uppgår till åtskilliga hundra tusen

arbetstillfällen, och följaktligen förefaller förhoppningen att tillväxtföretagen skall lösa problemet på egen hand inom överskådlig framtid sakna solid grund. Från tabellen framgår att de mest växande företagens ökning inte förmådde kompensera för den krympning kategorin övriga företag genomgick. Läsaren skall då minnas att ytterligare förlust av arbetstillfällen genom nedläggning inte ingår i denna analys.

Samtliga de jämförelser vi kan göra pekar således mot att tillväxtelitens sysselsättningsbidrag är begränsat, vilket kan tolkas som en relativ brist på tillväxtföretag. Detta stöds också av att redan vid en ökning med 13,2 anställda per år når ett företag upp till medianen för den tioprocentiga tillväxteliten. För att inräknas i gruppen krävs faktiskt endast en ökningstakt av 7,6 anställda per år.

Med kännedom om att perioden innefattar den djupa lågkonjunkturen 1991–93 kan det dock hävdas att en sådan slutsats vore förhastad. Därtill kommer också längden på den period vi studerar; det kan finnas företag som under perioden haft en kraftig tillväxt och därefter krympt eller lagts ned. Dessutom tillkommer företag över åren, vilket snedvrider resultaten. Att enbart betrakta slutåret, 1996, är ur dessa synpunkter mindre problematiskt.

⁶ Dessa siffror avser antal sysselsatta i alla nya företag, inklusive företag med mindre än 30 000 kr i årlig omsättning. Om denna grupp exkluderas skapade de nya företagen 48 660 nya arbeten, varav 28 200 heltidsarbeten.

Detta år är ett konjunkturmässigt gott år (vilket här framgår av att också övriga företag uppvisar tillväxt). *Tabell 2* visar att tillväxteliten ökade med totalt 45 294 (i medeltal 40 per företag) anställda under 1996. Detta är ett högt tal jämfört med 185 000 för hela perioden, men fortfarande lågt om man till denna kategori företag ställer förhoppningar om en snabb bot på arbetslöshetsproblemet. Det skulle krävas åtskilliga år med samma tillväxt som 1996 för att göra det. De 45 000 är också ett högt tal i förhållande till den totala nettoökning på 56 831 som företagen i databasen uppvisar. Med i analysen finns dock inte de ca 40 000 nya jobb det genuina nyföretagandet skapade samma år (SCB [1998]) och inte heller tillväxt i små och unga företag som ännu inte nått upp till 20 anställda och som därför inte ingår i vårt dataset. Det totala antalet nya jobb årligen är som ovan nämnts ca 300 000; troligen högre under de konjunkturbetingelser som rådde 1996 (jfr Davidsson m fl [1994, 1996]).

Blir då tillväxtelitens betydelse större om vi genomför analysen på koncernnivå? Nej, så är inte fallet. Detta framgår av den högra delen av *Tabell 2*. De tio procent kraftigast växande koncernerna uppvisar visserligen en (av naturliga skäl) större årlig tillväxt per enhet, men då antalet koncerner är väsentligt lägre än antalet företag i samma storleksklass blir det summerade sysselsättningsbidraget faktiskt lägre när analysen görs på koncern- istället för företagsnivå. Detta gäller oavsett om analysen avser hela perioden eller endast slutåret.

Så långt i analysen har tillväxtföretagens och -koncernernas sysselsättningsbidrag framstått som modesta. Det intrycket förstärks ytterligare när vi riktar uppmärksamheten mot vilken andel av den totala tillväxten som är organisk. På företagsnivå är det över hela perioden mindre än en tredjedel av den totala tillväxten som är organisk. Under 1996 är andelen något högre men ändå under hälften.

Under ett högkonjunkturår som 1996 skapade alltså Sveriges mest växande företag (enligt vår definition) – stora som små, unga som gamla, koncerntillhöriga som fristående, varuproducenter, tjänsteproducenter och handelsföretag inräknade – drygt 20 000 nya jobb genom organisk tillväxt. Detta är ungefär hälften av vad genuint nystartade företag sysselsätter under startåret (SCB [1998]). Bakom detta ligger bland annat det faktum att många företag som framstår som kraftigt växande i termer av total sysselsättning över huvud taget inte växer organiskt, och i många fall till och med krymper i organiska termer.⁷

Det senare framgår klart när det gäller tillväxtkoncerner. Under tioårsperioden uppvisar kategorin tillväxtkoncerner *negativ* (!) organisk tillväxt, och inte ens under 1996 går den organiska tillväxten mer än jämnt ut. Sammanfattningsvis gäller, att hur vi än utför analysen (enhet, tidsperiod, typ av tillväxt) så kan vi inte hitta någon liten grupp elitföretag som sammantaget skapar mycket stora volymer ny sysselsättning i ekonomin.

Var finner vi då i första hand de tillväxtföretag och tillväxtkoncerner som trots allt finns? Resultaten i *Tabell 3* ger vissa inblickar i dessa förhållanden.

Här framgår att tillväxtföretagen är mycket klart överrepresenterade bland *unga* företag. Hela 62 procent av våra tillväxtföretag skapades under perioden 1987–95, vilket är nära två och en halv gånger så hög andel som för övriga företag. Också på koncernnivå finns en

⁷ Det går naturligtvis att definiera "tillväxteliten" på sätt som tillmäter den större betydelse för sysselsättningskapandet. Ett naturligt alternativ i vårt fall är "de tio procent av företagen som under 1996 ökade mest i absoluta tal genom organisk sysselsättningsstillväxt". Denna grupp växte under 1996 med 43 122 personer i organiska termer; alltså fortfarande i samma härad som vad genuint nystartade företag bidrog med [SCB, 1998].

Tabell 2 Skapad sysselsättning uppdelad på total och organisk tillväxt

	Företag 10% mest växande	Företag övriga	Företag totalt	Koncern 10% mest växande	Koncern övriga	Koncern totalt
Summa total sysselsättningstillväxt 1987–96	185 264	-251 633	-66 369	157 766	-324 762	-166 996
Summa organisk sysselsättningstillväxt 1987–96	59 626	-325 322	-265 696	-31 216	-662 813	-694 029
Summa total sysselsättningstillväxt 1996	45 294	11 537	56 831	27 249	-26 094	1 155
Summa organisk sysselsättningstillväxt 1996	20 949	6 342	27 291	-11	-48 617	-48 628
Årlig total årlig tillväxt per företag/koncern i respektive kategori						
Medelvärde	26,4	-2,8	0,1	76,4	-9,7	-1,1
Standardavvikelse	56,0	39,2	42,1	199,0	108,9	123,8
Median	13,2	0,7	1,0	27,0	1,0	1,5
Årlig organisk tillväxt per företag/koncern i respektive kategori						
Medelvärde	13,2	-3,6	-1,9	-0,1	-19,8	-17,8
Standardavvikelse	37,7	42,7	45,5	94,0	186,8	179,7
Median	11	0,5	0,8	13,0	0,1	0,4

överrepresentation för yngre enheter, men långt mindre dramatisk.

Tidigare undersökningar (Blixt [1997], Storey [1998]) hävdar att kraftigt växande företag återfinns i alla branscher. Detta är förvisso sant. Ändå visar våra resultat på en betydande överrepresentation av tillväxtföretag i moderna, växande branscher⁸. Den professionella tjänstesektorn har dubbelt så stor representation i den tioprocentiga tillväxteliten jämfört med dess andel av hela populationen. Om än liten i absoluta tal så är också sektorn högteknologisk tillverkning kraftigt överrepresenterad bland tillväxtföretagen, medan äldre branscher som "övrig tillverkning" och "handel" har betydligt färre tillväxtföretag än vad som motsvarar deras andel av företagsbeståndet. Branschfördelningsmönstret blir likartat när analysen görs på koncernnivå, förutom att sektorn "övrig tillverkning" där faktiskt

framstår som svagt överrepresenterad bland tillväxtföretagen. När hänsyn tas till distinktionen mellan organisk och uppköpt tillväxt accentueras branschskillnaderna ytterligare (Delmar & Davidsson [1998]).

Nedbrytningen efter storleksklass redovisas i två varianter. Som första variant delar vi in företagen efter deras storlek under slutåret, vilket har fördelen att alla företag kan tas med i analysen men nackdelen att den tillväxt som skall förklaras ingår i storleksmättet. Som andra variant använder vi storlek under startåret, vilket vänder den eventuella kausaliteten rätt för hypotesen att storleken påverkar tillväxt-

⁸ Indelningen i branschsektorer överensstämmer med motsvarande indelning i Davidsson m fl [1996], vari en redogörelse för vilka SNI-koder som förts till respektive sektor kan återfinnas.

Tabell 3 Skapad sysselsättning fördelad på ålder, bransch och storlek

	Företag 10% mest växande	Företag övriga	Företag totalt	Koncern 10% mest växande	Koncern övriga	Koncern totalt
<i>Ålder</i>						
Antal skapade företag 1988–96	716	2 628	3 344	302	2 319	2 621
Andel skapade företag 1988–96	62,1%	25,4%	29,0%	68,6%	58,9%	59,9%
<i>Bransch</i>						
Högteknologisk tillverkning	4,9%	3,1%	3,2%	4,8%	3,5%	3,6%
Övrig tillverkning	20,1%	33,4%	32,1%	36,1%	32,4%	32,8%
Professionella tjänster	32,4%	14,8%	16,5%	24,8%	12,6%	13,9%
Handel	16,7%	24,7%	23,9%	14,1%	25,8%	24,7%
Övrigt	25,9%	24,0%	24,2%	19,1%	24,9%	24,3%
Oklassade	–	–	–	1,1%	0,7%	0,8%
Summa	100%	100%	100%	100%	100%	100%
<i>Storlek 1996</i>						
0–19 anställda	–	–	–	–	–	–
20–49 anställda	29,7%	68,2%	64,4%	10,5%	59,3%	54,4%
50–249 anställda	46,1%	27,6%	29,4%	45,0%	33,6%	34,7%
250–499 anställda	11,0%	2,3%	3,2%	16,1%	3,6%	4,8%
500–2 499 anställda	11,0%	1,7%	2,6%	21,1%	2,6%	4,5%
+ 2 500 anställda	2,2%	0,2%	0,4%	7,3%	0,9%	1,5%
Summa	100%	100%	100%	100%	100%	100%
<i>Storlek 1987</i>						
0–19 anställda	8,0%	8,2%	8,2%	2,9%	4,2%	4,1%
20–49 anställda	20,8%	56,4%	54,5%	14,4%	41,8%	39,6%
50–249 anställda	43,0%	28,1%	28,9%	30,2%	37,4%	36,8%
250–499 anställda	8,5%	3,7%	3,9%	18,0%	6,9%	7,8%
500–2 499 anställda	16,7%	3,1%	3,8%	25,2%	6,5%	8,0%
+ 2 500 anställda	3,0%	0,5%	0,7%	9,4%	3,2%	9,4%
Summa	100%	100%	100%	100%	100%	100%

ten. Däremot har detta förfarande nackdelen att endast de företag och koncerner som existerade hela analysperioden kan ingå i analysen.

När slutstorleken används för storleksindelning och kriteriet är tillväxt i absoluta tal är det knappast förvånande att representationen av tillväxtföretag blir större i större storlekklasser. Mönstret kvarstår dock även när 1987 års storlek används för klassindelning. Det är således inte fallet, att små företag är överrepresenterade vad gäller kraftig tillväxt i sysselsättning i absoluta tal. Tvärtom är det i

de största storlekklasserna som andelen tillväxtföretag klart överstiger motsvarande andel av hela beståndet. Gruppen *små och medelstora* tillväxtföretag skapar således långt mindre sysselsättning än de totalsiffror som redovisats ovan. Här måste dock tre förhållanden framhållas. För det första är det också så att krympande företag är alltmer vanligt förekommande, ju högre upp i storlekklasserna man går. För det andra är andelen organisk tillväxt betydligt högre i små än i stora tillväxtföretag, där den organiska tillväxten istället tenderar vara nära noll eller rent av nega-

tiv (Davidsson & Delmar [1999]). För det tredje ingår inte de företag som ännu ej nått upp till 20 sysselsatta. Tillsammans med resultaten för åldersfördelning ovan stöder dock våra resultat tesen att vad som gör småföretagen till vitala och viktiga inslag i ekonomin är deras nyhet och ungdom snarare än deras litenhet i sig (Davidsson m fl [1996]).

4. Diskussion

Våra första två frågor i denna artikel handlar om hur stort de mest växande företagens och koncernernas bidrag till ny sysselsättning är. Svaret måste bli: mindre än vad som vore önskvärt. Givetvis är det inget självändamål att ha en över företagspopulationen mycket skev sysselsättningsgenerering. Givet sysselsättningsunderskottet i ekonomin och det modesta sysselsättningsbidrag i absoluta tal som de tio procent kraftigast växande företagen ger, är det emellertid svårt att dra någon annan slutsats än att landet skulle må bra av fler företag med kraftig sysselsättningstillväxt.

Ställt i relation till till buds stående jämförelsebaser framstår nämligen tillväxtelitens årliga sysselsättningsstillskott som begränsat oavsett hur analysen genomförs. Detta intryck förstärks när man beaktar svaret på vår tredje fråga. Av den totala sysselsättningstillväxten i de mest växande företagen är mindre än hälften – snarare en tredjedel – organisk tillväxt. Detta är en distinktion som borde hållas tydligare när politiker av sysselsättnings-skäl intresserar sig för tillväxtföretag. Att existerande verksamhet och tillhörande sysselsättning överförs från en organisation till en annan är knappast vad man i det sammanhanget bör fokusera. Vår nedbrytning på undergrupper ger vissa idéer om vartåt eventuella riktade stimulansåtgärder bör styras. Klart överrepresenterade bland tillväxtföretag är unga företag samt företag i moderna, växande branscher. Att större företag är överrepresen-

terade bland de mest växande kan tolkas på två motsatta sätt. Antingen drar man slutsatsen att det är bland de större företagen som den största potentialen finns, eller så drar man den motsatta slutsatsen att det är främst i den stora gruppen av småföretag vi har ett tillväxtproblem i så måtto att det där finns en stor majoritet av företag som antingen inte vill eller inte klarar av att växa. Vi ansluter oss närmast till den senare tolkningen. Man bör i det sammanhanget också minnas att större företag och koncerner som växer i första hand växer genom uppköp.

Tillsammans med andra studier (t ex Davidsson m fl [1994, 1996]) ger våra resultat bilden av Sverige som en ekonomi där det i första hand är genom nya företags etablering och unga företags tillväxt som genuint ny sysselsättning skapas. Också bland äldre och större företag återfinns företag med kraftig sysselsättnings-tillväxt, men företrädesvis genom uppköp, och ännu fler företag i dessa kategorier krymper sin sysselsättning. De större och mer etablerade företagens huvudsakliga roll framstår som den att omstruktureras och effektiviseras. Detta är en nog så viktig roll, men i sysselsättningstermer leder det snarare till minskning än ökning. Därför är nyföretagandet och de unga företagens tidiga tillväxt av yppersta vikt för att åstadkomma ny verksamhet och ny sysselsättning; verksamhet som kanske senare sugts upp och strömlinjeformas i stora, etablerade företag.

Vår studie är behäftad med vissa begränsningar. Den viktigaste av dessa är att vad som här diskuterats är sysselsättningstillväxt *inom* det juridiska företaget eller den ägarmässigt sammanhållna koncernen. Vilken sysselsättningstillväxt ett visst företag skapar hos sina leverantörer framgår inte. Detta är naturligtvis en allvarlig begränsning när affärsverksamhet i allt större utsträckning tenderar att växa i nätverk av företag som ej har gemensamma ägare. En annan begränsning i vår analys är att vi antagit att organisk tillväxt

innebär genuint nya jobb medan tillväxt genom uppköp inte gör det. Organisk tillväxt kan förvisso avspegla att ett företag etablerat en ny livskraftig verksamhet, men också representera enkel volymtillväxt där en konkurrent växer på en annans bekostnad på en stabil totalmarknad. Uppköp kan i vissa fall vara ett enkelt överförande av ägandet utan några organisations- eller verksamhetsförändringar, men i andra fall köps existerande juridiska strukturer upp som ett snabbt sätt att få utrymme för egen, egentligen organiskt växande verksamhet. Dessa distinktioner går vår analys förbi.

Ändå ser vi vårt huvudsakliga resultat som tämligen säkert. Under den analyserade perioden fanns ingen liten elit av tillväxtföretag som skapade "nästan alla nya jobb", och det sysselsättningsbidrag som de tio procent kraftigast växande företagen eller koncernerna ger framstår som måttligt. Detta tolkar vi som att det alltså rådde brist på tillväxtföretag under perioden 1987–96 och även under individuella år i slutet av denna period, efter den djupa lågkonjunkturen. Det är därför svårt att föreställa sig att situationen skulle ha ändrats drastiskt sedan dess.

Referenser

- Blixt, L, [1997], *Tillväxtföretag i Sverige*. Working Paper, Stockholm: NUTEK.
- Birch, D, [1979], *The Job Generation Process*. Final Report to Economic Development Administration. Cambridge, MA: MIT Program on Neighborhood and Regional Change.
- Birch, D L & Medoff, J [1994], "Gazelles". In Solomon, L C and Levenson A R (eds), *Labor Markets, Employment Policy and Job Creation*. Boulder and London, Westview Press.
- Davidsson, P, Lindmark, L & Olofsson, C, [1994], *Dynamiken i svenskt näringsliv*, Studentlitteratur, Lund.
- Davidsson, P, Lindmark, L & Olofsson, C, [1996], *Näringslivsdynamik under 90-talet*, NUTEK, Stockholm.

- Davidsson, P & Delmar, F, [1999], "Zur Schaffung von Arbeitsplätzen nach Firmengröße und -alter", *Internationales Gewerbearchiv*, vol 46, s 219–233.
- Delmar, F & Davidsson, P, [1998], "A Taxonomy of High-growth Firms". I Reynolds, P, m fl (red), *Frontiers of Entrepreneurship Research 1998*. Wellesley, MA.: Babson College.
- Delmar, F & Davidsson, P, [1999], "Where do they come from? Prevalence and characteristics of nascent entrepreneurs." *Entrepreneurship & Regional Development*, vol 12, s 1–23.
- Fumagelli, A & Mussati, G, [1993], "Italian Industrial Dynamics from the 1970s to the 1980s: Some Reflections on the Entrepreneurial Activity", *Entrepreneurship and Regional Development*, vol 5, s 25–37.
- Henrekson, M & Johansson D, [1997], "På spaning efter de mellanstora företagen", *Ekonomisk debatt*, årg 25, s 217–227.
- Henrekson, M & Johansson D, [1999], "Sys-selsättnings- och företagsstrukturen: Endast Sverige snapsglas har, eller?" *Ekonomisk debatt*, årg 27, s 139–149.
- Kirchhoff, B & Phillips, B, [1988], "The Effect of Firm Formation and Growth on Job Creation in the United States", *Journal of Business Venturing*, vol 3, s 261–272.
- Meyerson, P-M [1995], "Entreprenören och den ekonomiska tillväxten – fallet Sverige." *Ekonomisk debatt*, årg 23, s 567–577.
- NUTEK, 1994. *Småföretagen – Sveriges framtid?* Stockholm, NUTEK B 1994:4.
- Picot, G & Dupuy, R, [1998], "Job Creation by Company Size Class: The Magnitude, Concentration and Persistence of Job Gains and Losses in Canada." *Small Business Economics*, vol 10, s 117–139.
- Spilling, O, [1995], "Do Small Firms Create Jobs?", *6th ENDEC World Conference on Entrepreneurship*, Shanghai.
- SCB, [1998], Nyföretagandet i Sverige 1996 och 1997. *Statistiska Meddelanden Nv 12 SM 9801*. Örebro: SCB Förlag.
- Storey, D, [1994], *Understanding the Small Business Sector*. Routledge, London.
- Storey, D, [1998], *The Ten Percenters. Third Report. Fast Growing Firms in Great Britain*. Deloitte & Touche International, London.